

KONCESSIONSNÄMNDEN FÖR MILJÖSKYDD 1994-10-26 BESLUT Nr 138/94 1 (9)

Dnr 123-50-93

Avdelning 2 Stockholm Aktbil. 20

SÖKANDE

Boliden Mineral Aktiebolag
Ombud: Direktör AA, Kemikontoret,
Box 5501, 114 85 Stockholm

SAKEN

Fastställande av efterbehandlingsplan för Åsengruvan (branschkod 23.01.01), Norsjö kommun, Västerbottens län

KONCESSIONSNÄMNDENS BESLUT

Koncessionsnämnden godkänner och fastställer, med undantag av ett moränupplag om ca 95 000 m³, utförandet av den redovisade återställningsplanen för området för den nedlagda gruvverksamheten vid Åsen Västra Mellersta i Norsjö kommun. Enligt 20 ö andra stycket miljöskyddslagen (1969:387) överlåter Koncessionsnämnden åt tillsynsmyndigheten att meddela erforderliga föreskrifter om närmare detaljer för utförandet av åtgärderna enligt återställningsplanen och om de ändringar i planen som kan visa sig befogade. Det åligger bolaget att för tillsynsmyndigheten anmäla åtgärdernas slutliga genomförande för besiktning och godkännande.

Beslutet gäller omedelbart.

GÄLLANDE TILLSTÅND

Koncessionsnämnden lämnade genom beslut den 11 oktober 1979, nr 175/79, Boliden Metall Aktiebolag tillstånd enligt miljöskyddslagen (1969:387) till dåvarande och planerad verksamhet vid anrikningsverk och övriga industrianläggningar i Boliden samt vid gruvor i Långsele, Långdal, Renström, Udden, Kedträsk och Åsen, allt inom Skellefteå och Norsjö kommuner. Den planerade verksamheten avsåg bl.a. malmbrytning i Åsengruvan intill en mängd av 150 kt/år. För tillståndet föreskrev Koncessionsnämnden som villkor bl.a. (villkor 22) att bolaget i god tid innan verksamheten beräknas upphöra vid gruva, anrikningsverk eller annan anläggning eller väsentlig del därav skall anmäla frågan till Koncessionsnämnden med förslag till dels åtgärder för iordningställande av området, dels ock skyddsåtgärder m.m. avseende tiden efter nedläggningen. Schakt, upplag o.d., som avslutas utan att verksamheten vid gruva eller annan anläggning upphör, skall iordningställas på sätt som bestäms i samråd med länsstyrelsen.

Av ansökningshandlingarna i ärendet framgår att med samlingsnamnet Åsen avsåg bolaget tre olika malmer, nämligen Åsen Östra Mellersta, Åsen Västra Mellersta och Åsen Västra. Malmerna ligger i ett stråk som är parallellt med Kedträsk-Udden-stråket och ca 2 km söder om Kedträskgruvan. Under åren 1928 - 1930 avsänktes schakt till ca 80 m djup i Åsen Östra Mellersta och där bröts och uppfordrades ca 7 kt malm.

FÖREMÅL FÖR PRÖVNING

Boliden Mineral Aktiebolag, som numera bedriver verksamheten i Åsen, har dels anmält att gruvdriften vid Åsengruvan kommer att upphöra i slutet av 1993, och dels ingivit förslag till efterbehandlingsplan för området.

ÄRENDETS HANDLÄGGNING

Bolagets anmälan och förslag till efterbehandlingsplan kom in till Koncessionsnämnden den 9 februari 1993 och kungjordes efter viss komplettering i tidningarna Norra Västerbotten och Västerbottens Folkblad den 19 april samma år. Yttranden har inkommit från Miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen i Norsjö kommun, Länsstyrelsen i Västerbottens län samt från Statens naturvårdsverk. Bolaget har skriftligen bemött yttrandena.

BOLAGETS ANMÄLAN OCH FÖRSLAG TILL EFTERBEHANDLINGSPLAN

Nuvarande disponering av gruvområdet

Under åren 1988 - 1990 bröts under jord i Åsengruvan sammanlagt 212 kton malm. Därefter har verksamheten varit vilande. Gruvområdet inrymmer för närvarande en industriplan, en rampnedfart, två moränupplag med gråberg samt bassänger för klarning av gruvvatten.

Återstående malmkvantitet beräknas vara ca 60 kton och under år 1993 planeras slutbrytning ske i dagbrott. I samband med den avslutande malmbrytningen, som inleds med jordavrymning, tillkommer enligt ursprunglig brytningsplan ett dagbrott samt ett moränupplag. Dessutom kommer att ske lagring av malm på ett befintligt moränupplag samt ske tillfällig lagring av gråberg intill dagbrottet.

Förslag till åtgärder

En s.k. landskapsplan innehållande även efterbehandlingsförslag insändes enligt överenskommelse till länsstyrelsen den 1 juli 1985.

Följande efterbehandlingsåtgärder föreslås nu av bolaget:

Industriplan

All utrustning och byggnader fraktas bort.

Dagbrott

Dagbrottet, som innefattar tidigare rampnedfart, vattenfylls. Sannolikt sker så småningom bräddning. De slänter som beräknas ligga ovanför blivande vattenyta avjämnas så att lutningen blir minst 1:2,5.

Gråbergsupplag

Upplag gråberg återförs till gruvan och blir därmed deponerat under vatten.

Moränupplag

Utöver den mindre volym morän, som för närvarande finns i upplag, tillkommer vid förestående jordavrymning ca 155 k(m)³ morän. Därav planeras ca 60 k(m)³ komma att fraktas till Uddengruvan och där användas vid täckning av ett gråbergsupplag. Resterande ca 95 k(m)³ kvarlämnas i upplag, som avjämnas så att släntlutning blir minst 1:2,5. Därefter sker trädplantering och eventuellt även släntstabilisering genom grässådd.

Gruvvattenbassänger

Bassängerna töms på vatten varefter avsatt slam grävs ur och deponeras i gruvan. Omgivande vallar avjämnas och upp till 0,5 m morän påförs över hela ytan. Slutligen sker trädplantering.

Reglering av detaljer i efterbehandlingsplanen

Eventuellt kan det bli aktuellt att vidta mindre ändringar i efterbehandlingsplanen och bolaget föreslår därför att detaljreglering av planen sker i samråd med länsstyrelsen.

Bedömning av åtgärdernas miljökonsekvenser

I samband med malmbrytningen sker utsläpp av gruv- och dagvatten som genomgår rening genom sedimentering. Det renade vattnet släpps via en pumpledning och diken ut i Skellefteälven. Under tidigare driftperiod, åren 1988 - 1990, var genomsnittligt årligt vattenutsläpp ca 530 k(m)³ med ett innehåll av koppar och zink på 50 respektive 240 kg.

Efter det att verksamheten avslutats och gruvan och dagbrottet successivt vattenfyllets kan metallflödet från Åsengruvan beräknas bli obetydligt. Kvarvarande malmröster och sulfidhaltigt gråberg kommer nämligen att effektivt hindras från vittring genom den planerade vattentäckningen.

Vatten som avrinner från det efterbehandlade gruvområdet kommer att avledas via diken till sjön Blaxträsket, vilken via Karsbäcken avvattnas till Skellefteälven strax nedströms Långdalgruvan.

Kontroll

Kontroll av metallinnehållet i bräddvattnet från dagbrottet föreslås ske under ca 3 år. Provtagning föreslås ske i form av punktprov under vårfloden, i augusti och i november. Bestämning sker av pH, löst sulfat samt totalhalterna av koppar, järn och zink.

Tidsplan

Nu förestående dagbrotsbrytning slutförs under sommaren 1993 och efterbehandling av gruvområdet beräknas ske under år 1994.

YTTRANDEN M.M.

Kommunstyrelsen och miljö- och hälsoskyddsnämnden har anfört följande. Nämnden har den uppfattningen att även Åsen östra/mellersta gruva bör omfattas av efterbehandlingsplanen för Åsen-gruvan. Nämnden gör den tolkningen att koncessionsnämndens tidigare beslut (dnr Ä 131/77) med tillhörande ansökan jämte bilagor (bl.a. teknisk beskrivning, orientering av Åsenmalmen, malmbasens sammansättning m.m.) ger vid handen att även Åsen östra/mellersta omfattas av gällande tillstånd och villkor.

Den gamla Åsengruvan är ett trist exempel på den tidigare gruvhanteringen i kommunen. Metallutlakningen från området är förmodligen kommunens största miljöproblem idag. En återställning av gamla synder i denna del av gruvområdet måste ha ansetts självklar och sannolikt även för Bolidenbolaget eftersom man så noggrant beskrev Åsen östra/mellersta i sin ansökan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden finner därför:

att Bolidenbolaget bör åläggas att upprätta återställningsplan även för Åsen östra/mellersta gruva samt att planen skall godkännas av berörda myndigheter

att Bolidenbolaget dessutom skall åläggas att utföra de undersökningar i mark-och vatten samt i fisk som kan påkallas p.g.a. metallhaltigt läckage från den gamla Åsengruvan ut i Kvarnbäckssystemet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden får därtill lämna följande synpunkter på nu inlämnad efterbehandlingsplan:

-allt slam från gruvvattenbassängerna bör transporterats till Gillervattnet,

-kontrollen av bräddvattnet bör även avse kadmium och krom m.fl. tungmetaller. Efter en provotid på ca 3 år bör utvärdering och ställningstagande ske till fortsatt bräddvattenkontroll,

-vid avjämning och påföring av morän på de tömda gruv- vattenbassängerna bör föreskrivas ett moräntäcke på minst 0,5 m.

Länsstyrelsen har anfört följande.

Slammet från gruvvattenbassängerna bör täckas med 0,5 m morän.

Vattenkontrollen bör fortsättningsvis under slubrytningen och efterbehandling, fram till efterbehandlingen slubbesiktigats, ske enligt gällande kontrollprogram med de kompletteringar Länsstyrelsen lämnat bolaget i form av råd enligt 39 § miljöskyddslagen. Därefter bör kontrollen omfatta samma parametrar som tidigare utom totalkväve och eventuellt krom (beroende på vad utvärderingen av 1993-års kromprovtagning ger för slutsatser). Provtagningsfrekvensen bör vara 4 gånger per år.

Om bräddning ej inträffar bör dagbrottsvattnet provtas en gång per år. Ett sammanslagningsprov representerande hela vattenvolymen bör analyseras på samma provparametrar som vid bräddning.

I övrigt bör det framgå av efterbehandlingsplanen vad som kommer att göras med ställverket vid Uddengruvan som för närvarande används för Åsengruvans behov.

När efterbehandlingen är genomförd bör bolaget kalla Statens naturvårdsverk, Länsstyrelsen samt Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Norsjö för slubbesiktning.

Länsstyrelsen har den 9 juni 1993 besiktigat Åsen Östra Mellersta. Den ingår som en av tre malmer i samlingsnamnet Åsen enligt den tekniska beskrivningen i bolagets tillståndsansökan. Vid besiktningen kunde bl a följande konstateras.

Inom området som är ca 0,5 ha stort finns ett upplag med vittrande gråberg. Mark och skog inom området är skadat. Vatten flödar i ett gammalt borrhål.

Mot bakgrund av bl.a. denna beskrivning står det klart att en efterbehandling är nödvändig att genomföra. Upplagsvis kan nämnas att Länsstyrelsen placerat Åsen Östra Mellersta i högsta klass, riskklass 1 (efterbehandlings- eller skyddsåtgärder behövs) i Naturvårdsverkets branschkartläggningsprojekt.

Länsstyrelsen anser att det bör övervägas om inte efterbehandlingen av Åsengruvan även borde innefatta Åsen Östra Mellersta. Detta mot bakgrund av den skada tidigare verksamhet gett upphov till, det relativt korta avstånd till Åsen Västra Mellersta (ca 800 m) samt till att bolaget i den tekniska beskrivningen behandlat Åsengruvan som en enhet.

Sammanfattningsvis anser Länsstyrelsen att bolagets förslag till efterbehandlingsplan för Åsen Västra Mellersta kan godkännas med de kompletteringar som redovisas ovan samt att efterbehandlingsplanen även borde omfatta Åsen Östra Mellersta.

Naturvårdsverket, som anslutit sig till länsstyrelsens yrkande om att bolagets ansökan även bör omfatta Åsen Östra Mellersta, har anfört följande.

Verket har inga invändningar att göra mot bolagets förslag till efterbehandling av Åsen Västra Mellersta och anser inte heller att den föreslagna efterbehandlingen av Åsen Västra Mellersta kommer att innebära några olägenheter för kommande efterbehandling av Åsen Östra Mellersta. Dock bör moränupplaget på ca 95 000 ton kunna användas vid en eventuell efterbehandling av Åsen Östra Mellersta och efterbehandlingen av moränupplaget därför uppskjutas i avvaktan på ett beslut.

Naturvårdsverket föreslår att bolaget åläggs att snarast inkomma med en efterbehandlingsplan för Åsen Östra Mellersta.

Verket föreslår också att reglering av detaljer i efterbehandlingsplanen, enligt bolagets förslag, samt kontroll av vattenutsläpp sker i samråd med länsstyrelsen.

Bolaget har i bemötande anfört följande.

Åsen Västra Mellersta

Vad gäller den inlämnade efterbehandlingsplanen har framförts synpunkter på slambehandling, vattenprovtagning och slutbesiktning. Vidare har framförts önskemål om vad som skall ske med ett ställverk vid Uddengruvan.

Beträffande avsatt slam i gruvvattenbassängerna har i efterbehandlingsplanen föreslagits att slammet skall transporteras ned i gruvan. Naturvårdsverket har inte invänt mot detta och Länsstyrelsen har vid telefonkontakt den 21 juni 1993 förklarat att deponering i gruvan accepteras. Kommunens krav på transport till Gillervattenmagasinet kunde vara motiverat om det varit frågan om hydroxidslam. Eftersom detta inte är fallet vidhåller Boliden att slammet skall transporteras ned i gruvan där det blir vattentäckt när gruvan och dagbrottet senare vattenfylls. Täckning av de avjämnade gruvvattenbassängerna med minst 0,5 m morän accepteras av Boliden.

Provtagning av eventuellt bräddvatten från dagbrottet har av Boliden föreslagits ske 3 gånger per år i ca tre år. Länsstyrelsens kompletteringsförslag, som innebär provtagning 4 gånger per år vid bräddning eller provtagning en gång i dagbrottet om bräddning ej sker, accepteras av Boliden. Det förutsätts dock att utvärdering enligt kommunens förslag sker efter ca 3 år. Därvid bör revidering av provprogrammet kunna tas upp till prövning.

Inspektion tillsammans med berörda myndigheter efter slutförd behandling har föreslagits av Länsstyrelsen. Sådan inspektion har skett vid tidigare slutförda efterbehandlingsprojekt i länet och accepteras självklart även för Åsengruvan.

Åsen Östra Mellersta

I samtliga erhållna yttranden har framförts krav på efterbehandling även vid den närbelägna fyndigheten Åsen Östra Mellersta. Vid denna skedde brytning, i huvudsak endast i undersökningssyfte, i slutet av 1920-talet. Därefter har ingen verksamhet förekommit.

Boliden anser inte att vare sig närheten till den nu i drift varande gruvan eller till det faktum att fyndigheten av praktiska skäl medtogs i den år 1977 upprättade tekniska beskrivningen över verksamheten i hela Bolidenområdet, kan utgöra grund för att Boliden nu skulle åläggas att efterbehandla fyndigheten.

Beträffande behovet av efterbehandling finns i och för sig ingen åsiktsskillnad, men enligt Bolagets uppfattning bör efterbehandlingen bekostas av samhällsmedel eftersom verksamheten avslutats långt före miljöskyddslagens tillkomst. Detta synsätt har accepterats exempelvis för sandmagasin i Saxdalen, vilket ligger i omedelbar anslutning till ett senare anlagt magasin för vilket Boliden obestriddligen har efterbehandlingsansvar.

KONCESSIONSNÄMNDENS ÖVERVÄGANDEN

Av bolagets anmälan till Koncessionsnämnden framgår att verksamheten vid Åsengruvan nu kommer att avslutas. Efterbehandlingsplanen innehåller förslag till åtgärder i Åsen Västra Mellersta. Såvitt gäller det område har planen i huvudsak godtagits av remissmyndigheterna. Även Koncessionsnämnden finner att planen bör godtas i huvudsak.

De invändningar som gjorts mot bolagets förslag gäller omfattningen av det område som bör efterbehandlas. Enligt remissmyndigheterna bör efterbehandlingsplanen även omfatta Åsen Östra Mellersta. Koncessionsnämnden konstaterar att behovet av efterbehandlingsåtgärder i Åsen Östra Mellersta är uppenbart och inte ifrågasätts av bolaget.

Bolaget motsätter sig myndigheternas krav beträffande Åsen Östra Mellersta därför att där inte förekommit brytning sedan slutet av 1920-talet och att fyndigheten "avpraktiska skäl" kom att omfattas av tillståndet. Bolaget anser sammanfattningsvis att efterbehandlingen bör bekostas av samhällsmedel eftersom verksamheten avslutats långt före miljöskyddslagens tillkomst. Som stöd för att efterbehandlingen i detta fall bör bekostas av samhällsmedel har bolaget anfört att detta synsätt har accepterats vid prövningen av återställningsåtgärder för ett sandmagasin i Saxdalen.

Koncessionsnämnden anmärker att nämnden inte prövat frågan om efterbehandlingsskyldigheten i det nyss nämnda ärendet om Saxdalenmagasinet. Nämnden, som prövade uppskjutna frågor om vattenutsläpp, har i stället avskrivit ärendet sedan bolaget och Naturvårdsverket träffat en överenskommelse om efterbehandlingen av sandmagasinen m.m.

Koncessionsnämnden anser att det framstår som uppenbart att bolaget med den ansökan som låg till grund för tillståndet även avsåg att brytningen skulle omfatta Åsen Östra Mellersta. Av beslutet den 11 november 1979 framgår att beteckningen Åsengruvan innefattade tre malmfyndigheter, nämligen Åsen Östra Mellersta, Åsen Västra Mellersta och Åsen Västra. Beslutet avser tillstånd att i Åsengruvan årligen bryta en malmmängd av 150 kt. och är utformat på ett sådant sätt att det stod bolaget fritt att självt bestämma hur brytningen av den tillståndsgivna malmmängden skulle fördelas på de tre fyndigheterna. Eftersom bolaget i tillståndsansökan gav uttryck för att brytning skulle ske även i Åsen Östra Mellersta sänkades det anledning att då ta ställning till frågan om krav på efterbehandling kunde riktas mot

bolaget på grund av den tidigare verksamheten där. Koncessionsnämnden utgår i stället från att nämnden med föreskriften i villkorspunkten 22 i tillståndsbeslutet från 1979 avsett efterbehandling av hela det område som omfattades av tillståndet. I princip är därför bolaget skyldigt att utföra efterbehandling av Åsen Östra Mellersta.

Oavsett den bedömning som nu gjorts torde bolaget ha återställningsskyldighet för området Åsen Östra Mellersta eftersom där pågår en fortlöpande miljöstörning från upplagt avfall och inte efterbehandlade gruvhål.

Med hänsyn till de nämnda förhållandena borde återställningsplanen ha belyst hur Åsenområdet i sin helhet skall återställas. Bolaget bör därför upprätta och till Koncessionsnämnden ge in en efterbehandlingsplan som belyser hur efterbehandlingen skall ske i resterande delar av Åsenområdet. Om bolaget inte upprättar en sådan plan kan tillsynsmyndigheten pröva frågan om tillsynsåtgärder enligt 40 § 3 st eller 41 a § miljöskyddslagen. Omfattningen av efterbehandlingsåtgärderna kommer att prövas då den kompletterande planen kommit in. Vad som nu sagts behöver i och för sig inte innebära att lika långtgående återställningskrav kommer att ställas efter den malmbrytning som skett lång tid tillbaka i tiden som efter den brytning som skett under senare tid.

Koncessionsnämnden anser att efterbehandlingsplanen för Åsen Västra Mellersta nu bör fastställas separat. Koncessionsnämnden delar Naturvårdsverkets uppfattning att moränupplaget om ca 95 000 m³ på Åsen Västra Mellersta nu bör undantas vid fastställandet av efterbehandlingsplanen eftersom det kan behövas vid efterbehandling av Åsen Östra Mellersta. Det bör överlåtas åt tillsynsmyndigheten att meddela erforderliga föreskrifter om närmare detaljer för utförandet av åtgärderna enligt efterbehandlingsplanen för Åsen Västra Mellersta och om de ändringar i planen som kan visa sig befogade. Det bör vidare åligga bolaget att för tillsynsmyndigheten rapportera återställningsarbetenas slutliga genomförande för besiktning och godkännande.

BESLUT OM KUNGÖRELSEDELGIVNING samt ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE, se Bilaga.

I detta beslut har deltagit ledamöterna Björn Sälde, ordförande, Thomas Rahmn, Bo Julin och Bengt Westin.

Björn Sälde